

Polecenia podsumowujące

1. Wymień przyczyny sporu Jakuba I i Karola I z parlamentem.
2. Przedstaw okres dyktatury Cromwella.
3. Porównaj dwa modele ustrojowe XVII-wiecznej Europy: francuską monarchię absolutną Ludwika XIV z angielską monarchią parlamentarną.
4. Podaj charakterystyczne cechy monarchii parlamentarnej w Anglii.

Sytuacja wewnętrzna w Anglii na początku XVII w.

Rozwój gospodarczy kraju: gromadzenie, wykorzystanie węgla kamiennego w przemyśle.
Popularność zasad merkantylizmu w handlu.
Napięcia między dworem, arystokracją a nową szlachtą i wolnymi chłopami, spory o prawa do ziemi i prawa polityczne.
Purytanie – zwolennicy kalwinizmu w Anglii. Podział na prezbiterian i independentów.

Stuartowie i wojna domowa

1603 – początek panowania Stuartów.
Dążenie Jakuba I, a potem Karola I do ustanowienia monarchii absolutnej w Anglii.
Sprzeciw parlamentu wobec polityki obu monarchów.
1640 – posiedzenie Krótkiego Parlamentu.
1640–1653 – obrady Długiego Parlamentu.
1642 – początek wojny Karola I z parlamentem.
Powstanie Armii Nowego Wzoru złożonej z posłusznych parlamentowi purytanów.
1645 – zwycięstwo wojsk parlamentu w bitwie pod Naseby.
1649 – stracenie Karola I.

Wprowadzenie republiki i dyktatura Cromwella

1649 – Anglia republiką.
Niepokoje społeczne wywołane polityką parlamentu – bunt lewellerów i diggerów.
Powstanie w Irlandii i bunt Szkotów.

1651 – ogłoszenie Aktu nawigacyjnego.
1653 – Cromwell lordem protektorem.
Samodzielne rządy Cromwella.

Restauracja Stuartów i monarchia parlamentarna w Anglii

1659 – przywrócenie monarchii (restauracja ustroju) po śmierci Cromwella. Karol II Stuart królem Anglii (restauracja dynastii).
Dążenie Karola II do utworzenia monarchii absolutnej.
Konflikt władcy z parlamentem wywołany próbą zrównania w prawach katolików i nieudolną polityką zagraniczną.
1679 – podpisanie dokumentu *Habeas corpus act*, jednego z fundamentów ustroju Anglii.
Objęcie tronu przez Jakuba II – zwolennika absolutyzmu.
Konflikt władcy z parlamentem.
1688 – chwalebna rewolucja; objęcie władzy przez Wilhelma III Orańskiego.
1689 – uchwalenie Deklaracji praw – początek kształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii.

Polecane publikacje

Ch. Hill, *Oliver Cromwell i rewolucja angielska*, przet. I. Szymańska, Warszawa: PIW, 1988.
T. Royle, *Wojna domowa. Wojny trzech królestw 1638–1660*, tłum. M. Młynarz, Oświęcim: Wyd. Napoleon V, 2018.

